Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 13 czerwca 2013 r.*

Odwołanie — Regionalna pomoc państwa — Pomoc na rzecz przemysłu hotelarskiego na Sardynii — Nowa pomoc — Zmiana istniejącego systemu pomocy — Decyzja korygująca — Możliwość wydania takiej decyzji — Rozporządzenie (WE) nr 659/1999 — Artykuł 4 ust. 5, art. 7 ust. 6, art. 10 ust. 1, art. 13 ust. 2, art. 16 i art. 20 ust. 1 — Wywierany przez pomoc efekt zachęty — Ochrona uzasadnionych oczekiwań

W sprawach połączonych od C-630/11 P do C-633/11 P

mających za przedmiot dwa odwołania w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wniesione w dniu 21 listopada 2011 r. (C-630/11 P) i w dniu 30 listopada 2011 r. (od C-631/11 P do C-633/11 P),

HGA srl, z siedzibą w Golfo Aranci (Włochy),

Gimar srl, z siedzibą w Sassari (Włochy),

Coghene Costruzioni srl, z siedzibą w Alghero (Włochy),

Camping Pini e Mare di Cogoni Franco & C. Sas, z siedzibą w Quartu Sant'Elena (Włochy),

Immobiliare 92 srl, z siedzibą w Arzachenie (Włochy),

Gardena srl, z siedzibą w Santa Teresa di Gallura (Włochy),

Hotel Stella 2000 srl, z siedzibą w Olbie (Włochy),

Vadis srl, z siedzibą w Valledorii (Włochy),

Macpep srl, z siedzibą w Sorso (Włochy),

San Marco srl, z siedzibą w Alghero,

Due lune SpA, z siedzibą w Mediolanie (Włochy),

Hotel Mistral di Bruno Madeddu & C. Sas, z siedzibą w Alghero,

L'Esagono di Mario Azara & C. Snc, z siedzibą w San Teodoro (Włochy),

Le Buganville srl, dawniej Le Buganville di Cogoni Giuseppe & C. Snc, z siedzibą w Villasimius (Włochy),

* Język postępowania: włoski.

Le Dune srl, dawniej Le Dune di Stefanelli Vincenzo & C. Snc, z siedzibą w Arbus (Włochy) (C-630/11 P),

reprezentowane przez G. Dorego, F. Ciullego oraz A. Vinciego, avvocati,

Regione autonoma della Sardegna, reprezentowany przez A. Fantozziego oraz G. Mamelego, avvocati (C-631/11 P),

Timsas srl, z siedzibą w Arezzo (Włochy), reprezentowana przez D. Dodara oraz S. Pinnę, avvocati (C-632/11 P),

Grand Hotel Abi d'Oru SpA, z siedzibą w Olbia, reprezentowana przez D. Dodara oraz R. Masuri, avvocati (C-633/11 P),

wnoszące odwołanie,

w której drugą stroną postępowania jest:

Komisja Europejska, reprezentowana przez D. Grespana, C. Urracę Caviedesa oraz G. Contego, działających w charakterze pełnomocników, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona pozwana w pierwszej instancji,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: R. Silva de Lapuerta, prezes izby, G. Arestis, J.C. Bonichot, A. Arabadjiev (sprawozdawca) i J.L. da Cruz Vilaça, sędziowie,

rzecznik generalny: Y. Bot,

sekretarz: A. Impellizzeri, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 28 lutego 2013 r.,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 21 marca 2013 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 W swych odwołaniach HGA srl, Gimar srl, Coghene Costruzioni srl, Camping Pini e Mare di Cogoni Franco & C. Sas, Immobiliare 92 srl, Gardena srl, Hotel Stella 2000 srl, Vadis srl, Macpep srl, San Marco srl, Due lune SpA, Hotel Mistral di Bruno Madeddu & C. Sas, L'Esagono di Mario Azara & C. Snc, Le Buganville srl, Le Dune srl (zwane dalej łącznie „HGA"), Regione autonoma della Sardegna, Timsas srl (zwana dalej „Timsasem") i Grand Hotel Abi d'Oru SpA (zwana dalej „Grand Hotelem Abi d'Oru") wnoszą o uchylenie wyroku Sądu Unii Europejskiej z dnia 20 września 2011 r. w sprawach połączonych T-394/08, T-408/08, T-453/08 i T-454/08 Regione autonoma della Sardegna i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-6255 (zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem"), w którym Sąd oddalił ich skargi o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji 2008/854/WE z dnia 2 lipca 2008 r. w sprawie systemu pomocy „Ustawa regionalna nr 9 z 1998 r. – nadużycia w stosowaniu systemu pomocy N 272/98" C 1/04 (ex NN 158/03 i CP 15/2003) (Dz.U. L 302, s. 9), uznającej pomoc przyznaną przez

Regione autonoma della Sardegna na rzecz początkowych inwestycji w obrębie sektora hotelarskiego na Sardynii za niezgodną ze wspólnym rynkiem i nakazującą odzyskanie tej pomocy od jej beneficjentów (zwanej dalej „sporną decyzją").

Ramy prawne

Rozporządzenie (WE) nr 659/1999

2 Zgodnie z art. 1 lit. c) rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. [108 TFUE] (Dz.U. L 83, s. 1) „»nowa pomoc« oznacza każdą pomoc, czyli programy pomocowe i pomoc indywidualną, która nie jest pomocą istniejącą, włącznie ze zmianami istniejącej pomocy".

3 Zgodnie z art. 1 lit. g) tego rozporządzenia „»pomoc świadczona niezgodnie z przeznaczeniem« oznacza pomoc wykorzystaną przez beneficjenta z naruszeniem decyzji [zatwierdzającej]".

4 W rozdziale II tego rozporządzenia, zatytułowanym „Procedura dotycząca pomocy podlegającej zgłoszeniu", art. 4 ust. 5 stanowi:

„Decyzje określone w ust. 2, 3 i 4 [wydawane po przeprowadzeniu badania wstępnego zgłoszonego środka] podejmowane są w terminie dwóch miesięcy. Okres ten rozpoczyna się następnego dnia po otrzymaniu kompletnego zgłoszenia […]".

5 Artykuł 7, zatytułowany „Decyzje Komisji o zakończeniu formalnej procedury dochodzenia", znajdujący się również w tym rozdziale II, precyzuje w ust. 6, że Komisja „podejmuje zależnie od możliwości wysiłki w celu podjęcia decyzji w terminie 18 miesięcy od wszczęcia procedury".

6 W rozdziale III rozporządzenia nr 659/1999, zatytułowanym „Procedura dotycząca pomocy przyznanej bezprawnie", art. 10 ust. 1 stanowi, że w przypadku gdy Komisja posiada informacje pochodzące z niezależnego źródła, dotyczące domniemanej pomocy przyznanej bezprawnie, „bada informacje bezzwłocznie".

7 Zgodnie z art. 13 ust. 2 tego rozporządzenia w sprawach dotyczących możliwej pomocy przyznanej bezprawnie Komisja nie jest związana w szczególności terminem określonym w art. 4 ust. 5 i w art. 7 ust. 6 wspomnianego rozporządzenia.

8 Artykuł 16 tego rozporządzenia stanowi w szczególności, że jego art. 7, 10 i 13 stosuje się mutatis mutandis w ramach formalnego postępowania wyjaśniającego w przypadkach pomocy świadczonej niezgodnie z przeznaczeniem.

9 Artykuł 20 rozporządzenia nr 659/1999 brzmi następująco:

„1. Każda zainteresowana strona może złożyć uwagi na podstawie art. 6 po decyzji Komisji o wszczęciu formalnej procedury dochodzenia [formalnego postępowania wyjaśniającego]. Do każdej z zainteresowanych stron, która złożyła takie uwagi, oraz do każdego beneficjenta pomocy indywidualnej zostaje wysłana kopia decyzji podjętej przez Komisję na podstawie art. 7.

[…]

3. Na wniosek każda z zainteresowanych stron otrzymuje kopię jakiejkolwiek decyzji podjętej na podstawie art. 4 i 7, [art.] 10 ust. 3 i art. 11".

Rozporządzenie (WE) nr 794/2004

10 Artykuł 4 ust. 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 794/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady nr 659/1999 (Dz.U. L 140, s. 1) stanowi, że zmiana pomocy istniejącej dla celów art. 1 lit. c) rozporządzenia nr 659/1999 oznacza jakąkolwiek zmianę inną niż modyfikacje o czysto administracyjnym lub formalnym charakterze, któr[e] nie mo[gą] wpłynąć na ocenę zgodności danego środka pomocowego ze wspólnym rynkiem.

Wytyczne z 1998 r.

11 Punkt 4.2 komunikatu Komisji zatytułowanego „Wytyczne w sprawie krajowej pomocy regionalnej [regionalnej pomocy państwa] (98/C 74/06)" (Dz.U. C 74, s. 9, zwanego dalej „wytycznymi z 1998 r.") stanowi w szczególności, iż „systemy pomocy muszą zawierać warunek, że wniosek o przyznanie pomocy musi zostać złożony przed rozpoczęciem prac nad danym projektem".

12 Zgodnie z pkt 6.1. wytycznych z 1998 r. z wyjątkiem przepisów przejściowych, o których mowa w punktach 6.2 i 6.3 tych wytycznych, Komisja będzie oceniać zgodność pomocy regionalnej ze wspólnym rynkiem na podstawie omawianych wytycznych od momentu rozpoczęcia ich stosowania.

Okoliczności powstania sporu i sporna decyzja

13 Okoliczności faktyczne leżące u podstaw niniejszego sporu, przedstawione w pkt 1–23 zaskarżonego wyroku, można podsumować następująco.

14 W dniu 11 marca 1998 r. Regione autonoma della Sardegna przyjął legge regionale n. 9, incentivi per la riqualificazione e l'adeguamento delle strutture alberghiere e norme modificative e integrative della legge regionale 14 settembre 1993, n. 40 (ustawę regionalną nr 9 ustanawiającą środki zachęcające w celu przekwalifikowania i dostosowania struktur hotelowych oraz przepisy zmieniające i uzupełniające ustawę regionalną nr 40 z dnia 14 września 1993 r., *Bollettino ufficiale della Regione Autonoma della Sardegna* nr 9 z dnia 21 marca 1998 r., zwaną dalej „ustawą nr 9/1998"), która weszła w życie w dniu 5 kwietnia 1998 r.

15 Artykuł 2 tej ustawy ustanowił pomoc na rzecz inwestycji początkowych w formie dotacji lub pożyczek preferencyjnych dla przedsiębiorstw z sektora hotelarskiego mających siedzibę na Sardynii oraz pomoc operacyjną zgodnie z zasadą de minimis (zwaną dalej „pierwotnym systemem pomocy").

16 W piśmie z dnia 6 maja 1998 r. włoskie władzy zgłosiły Komisji ustawę nr 9/1998, zobowiązując się przy tym, iż nie będą jej stosować przed jej ewentualnym zatwierdzeniem przez Komisję.

17 W piśmie z dnia 22 czerwca 1998 r. wspomniane władze w odpowiedzi na skierowane do nich przez Komisję żądanie udzielenia dodatkowych informacji poinformowały ją, iż przepisy wykonawcze systemu pomocy zostaną wydane dopiero po zatwierdzeniu przez nią rzeczonego systemu.

18 W piśmie z dnia 28 września 1998 r. włoskie władzy również poinformowały Komisję, że przyznanie pomocy przewidzianej w ustawie nr 9/1998 może dotyczyć jedynie projektów, które miały być zrealizowane „później", i że warunek ten został potwierdzony w drodze przepisów wykonawczych do tej ustawy.

19 W decyzji SG(98) D/9547 z dnia 12 listopada 1998 r. (zwanej dalej „decyzją zatwierdzającą") Komisja stwierdziła, że system pomocy „N 272/98 – Włochy – pomoc na rzecz przemysłu hotelarskiego", wprowadzony ustawą nr 9/1998, jest zgodny ze wspólnym rynkiem na mocy art. 92 ust. 3 lit. a) WE.

20 W dniu 29 kwietnia 1999 r. Assessore del Turismo, Artigianato e Commercio (radca ds. turystyki, rzemiosła i handlu) Regione autonoma della Sardegna wydał (dekret nr 285 w sprawie stosowania ustawy nr 9/1998, *Bollettino ufficiale della Regione Autonoma della Sardegna* nr 15 z dnia 8 maja 1999 r., zwany dalej „dekretem nr 285/1999").

21 Artykuły 4 i 5 tego dekretu przewidywały, odpowiednio, iż przyznana pomoc miała dotyczyć projektów do realizacji po złożeniu wniosków o pomoc i że kwalifikowalne koszty musiały być poniesione po złożeniu wniosków. Jednakże zgodnie z art. 17 rzeczonego dekretu, zatytułowanym „Przepis przejściowy", na etapie pierwszego stosowania tego dekretu kwalifikowały się koszty poniesione i działania podjęte po dniu 5 kwietnia 1998 r., w którym weszła w życie ustawa nr 9/1998 r.

22 W dniu 27 lipca 2000 r. Regione autonoma della Sardegna przyjął uchwałę nr 33/3) uchylającą dekret nr 285/1999 z powodu uchybień proceduralnych oraz uchwałę nr 33/4) ustanawiającą nowe przepisy wykonawcze dla systemu pomocy.

23 W tym samym dniu Regione autonoma della Sardegna przyjął również uchwałę nr 33/6) przewidującą, że zważywszy, że publikacja dekretu nr 285/1999, zawierającego przepisy niezgodne z prawem Unii, mogła wzbudzić w potencjalnych beneficjentach pomocy oczekiwania, iż wszystkie prace dokonane po dniu 5 kwietnia 1998 r. będą uważane za kwalifikujące się do systemu pomocy, przy pierwszym stosowaniu ustawy nr 9/1998 należy wziąć pod uwagę prace dokonane po tym dniu, jeżeli były one przedmiotem wniosku o pomoc w ramach pierwszego rocznego zaproszenia do składania wniosków.

24 W piśmie z dnia 2 listopada 2000 r. włoskie władze poinformowały Komisję o przepisach wykonawczych do ustawy nr 9/1998, kierując do niej kopię uchwały nr 33/4, nie wspominając jednak o uchwale nr 33/6.

25 W odpowiedzi na żądanie udzielenia informacji włoskie władze w piśmie z dnia 25 kwietnia 2001 r., do którego ponownie załączono uchwałę nr 33/4, potwierdziły, iż system pomocy pod postacią, w jakiej go stosowano, jest zgodny z wytycznymi z 1998 r.

26 W następstwie skargi do Komisji dotyczącej nadużyć w stosowaniu pierwotnego systemu pomocy w dniu 26 lutego 2003 r. Komisja zażądała dodatkowych informacji od włoskich władz.

27 W odpowiedzi z dnia 22 kwietnia 2003 r. włoskie władze po raz pierwszy wspomniały o uchwale nr 33/6.

28 Pismem z dnia 3 lutego 2004 r. Komisja notyfikowała Republice Włoskiej swoją decyzję zatytułowaną „Pomoc C 1/04 (ex NN 158/03) – Nadużycia w stosowaniu systemu pomocy N 272/98 – Region Sardynia – Wezwanie do przedstawienia uwag w zastosowaniu art. 88 ust. 2 WE" (Dz.U. C 79, s. 4, zwaną dalej „decyzją o wszczęciu postępowania"), dotyczącą nadużyć w stosowaniu pierwotnego systemu pomocy. W decyzji tej Komisja sprecyzowała, że zezwalając na przyznanie pomocy na rzecz projektów inwestycyjnych rozpoczętych przed dniem składania wniosków o pomoc, włoskie władze naruszyły obowiązek zawarty w decyzji zatwierdzającej oraz warunki przewidziane w wytycznych z 1998 r. Komisja wywnioskowała z powyższego, iż mogło dojść do nadużyć w stosowaniu pierwotnego systemu pomocy w rozumieniu art. 16 rozporządzenia nr 659/1999, i wyraziła wątpliwości co do zgodności pomocy przyznanej na rzecz projektów inwestycyjnych rozpoczętych przed dniem składania wniosków o pomoc.

29 Po otrzymaniu uwag włoskich władz, jak również uwag Grand Hotelu Abi d'Oru Komisja w dniu 22 listopada 2006 r. wydała decyzję zatytułowaną „Pomoc państwa nr C 1/2004 – Ustawa regionalna nr 9/98. Sprostowanie i rozszerzenie toczonego postępowania C 1/2004 na mocy art. 88 ust. 2 traktatu WE – Zaproszenie [Wezwanie] do przedkładania uwag zgodnie z art. 88 ust. 2 traktatu WE" (Dz.U. C 32, s. 2, zwaną dalej „decyzją korygującą"), dotyczącą sprostowania i rozszerzenia postępowania wszczętego zgodnie z decyzją o jego wszczęciu. W tej decyzji korygującej, w tytule

„Powody skorygowania i rozszerzenia postępowania", Komisja wskazała w szczególności, iż w decyzji o wszczęciu postępowania nie wspomniano o uchwale nr 33/6, podczas gdy w 28 przypadkach pomoc na rzecz projektów inwestycyjnych rozpoczętych przed dniem składania wniosków o pomoc przyznano na postawie tego aktu, a nie na podstawie uchwały nr 33/4, jak błędnie wskazano w decyzji o wszczęciu postępowania. Ponadto Komisja zaznaczyła, iż pojęcie nadużyć w stosowaniu pomocy w rozumieniu art. 16 rozporządzenia nr 659/1999, do którego nawiązuje decyzja o wszczęciu postępowania, dotyczy sytuacji, w których beneficjent zatwierdzonej pomocy stosuje tę pomoc w sposób sprzeczny z warunkami określonymi w decyzji przyznającej ją, a nie sytuacji, w których państwo członkowskie, zmieniając system istniejącej pomocy, ustanawia nową bezprawnie przyznaną pomoc.

30 W dniu 2 lipca 2008 r. Komisja wydała sporną decyzję. W decyzji tej owa instytucja stwierdziła w szczególności, że uchwała nr 33/6 wprowadziła do zgłoszonego systemu zmiany niezgodne z warunkami określonymi w decyzji zatwierdzającej. Tymczasem uchwała ta nie została zgłoszona Komisji z naruszeniem art. 88 ust. 3 WE i obowiązku współpracy ciążącego na Republice Włoskiej na mocy art. 10 WE. W konsekwencji zdaniem Komisji system pomocy pod postacią, w jakiej w rzeczywistości jest stosowany, naruszał decyzję zatwierdzającą, a projekty pomocy, których realizacja została rozpoczęta przed złożeniem jakiegokolwiek wniosku o pomoc, należało z uwagi na to uznać za niezgodne z prawem.

31 Jeżeli chodzi o zgodność omawianej pomocy ze wspólnym rynkiem, Komisja stwierdziła w spornej decyzji, że pomoc państwa udzielona na mocy ustawy nr 9 z 1998 r., wdrożonej w sposób niezgodny z prawem przez Włochy na mocy uchwały nr 33/6, jest niezgodna z zasadami wspólnego rynku, chyba że beneficjent pomocy złożył wniosek o pomoc w obrębie przedmiotowego systemu przed rozpoczęciem prac w ramach projektu początkowych inwestycji. Zgodnie z art. 2 i 3 tej decyzji Republika Włoska powinna bezzwłocznie przystąpić do skutecznego odzyskania od beneficjentów pomocy udzielonej niezgodnie z wymogami w ramach tego systemu, ponieważ wykonanie decyzji powinno zostać zakończone w ciągu czterech miesięcy od dnia jej notyfikacji.

Zaskarżony wyrok

32 Wnoszące odwołanie wniosły do Sądu skargę o stwierdzenie nieważności spornej decyzji. W uzasadnieniu swych skarg wnoszące odwołanie podniosły trzynaście zarzutów, z których trzy dotyczyły uchybień proceduralnych i były oparte, po pierwsze, na naruszeniu art. 108 ust. 2 TFUE i rozporządzenia nr 659/1999, po drugie, na naruszeniu art. 297 ust. 2 akapit trzeci TFUE i art. 20 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999, oraz po trzecie, na braku uzasadnienia spornej decyzji. Dziesięć pozostałych zarzutów miało charakter merytoryczny, a pierwszy z nich dotyczył braku podstawy prawnej decyzji korygującej, drugi – nadużycia władzy przy wydaniu tej decyzji, trzeci – okoliczności, iż w decyzji zatwierdzającej brak jest wzmianki o warunku odnoszącym się do wcześniejszego wniosku, czwarty – błędnego zakwalifikowania rozpatrywanej pomocy jako pomocy przyznanej bezprawnie, piąty – braku możliwości zastosowania wytycznych z 1998 r., szósty – oczywistego błędu w ocenie istnienia efektu zachęty, siódmy – naruszenia art. 107 ust. 3 TFUE, ósmy – naruszenia zasad bezstronności i ochrony konkurencji, dziewiąty – naruszenia zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań, i dziesiąty – naruszenia przepisów dotyczących pomocy de minimis.

33 Sąd oddalił wszystkie te zarzuty.

34 Sąd zbadał w pierwszej kolejności charakter prawny decyzji korygującej. Stwierdziwszy w pkt 69 zaskarżonego wyroku, że akty normujące postępowanie w dziedzinie pomocy państwa nie przewidują wyraźnie decyzji korygującej i rozszerzającej postępowanie w toku, Sąd orzekł w pkt 71–73 zaskarżonego wyroku, co następuje:

„71 [n]iemniej jednak jest logiczne, a tym bardziej leży w interesie potencjalnych beneficjentów systemu pomocy, aby w sytuacji, gdy po wydaniu decyzji o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego Komisja zorientuje się, iż decyzja ta opiera się na niepełnych okolicznościach faktycznych lub na ich błędnej kwalifikacji prawnej, miała ona możliwość dostosowania swojego stanowiska przez wydanie decyzji korygującej. Decyzja taka wraz z towarzyszącym jej ponownym wezwaniem zainteresowanych stron do przedstawienia ich uwag pozwala im bowiem zareagować na zmiany, jakich dokonała Komisja w tymczasowej ocenie rozpatrywanego środka, i przedstawić ich punkt widzenia w tym zakresie.

72 Należy zresztą zaznaczyć, że Komisja mogła również postanowić, iż najpierw wyda decyzję kończącą postępowanie, a następnie nową – opartą na zmienionej ocenie prawnej – decyzję o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego mającą zasadniczo treść taką samą co decyzja korygująca. W tych okolicznościach względy ekonomii procesowej i zasada dobrej administracji uwidaczniają, iż bardziej pożądane jest wydanie decyzji korygującej aniżeli zakończenie postępowania i wszczęcie nowego postępowania. W tym kontekście należy zaznaczyć, iż korekta przedmiotu postępowania pozwoliła Komisji na uwzględnienie dla celów zaskarżonej decyzji uwag Grand Hotelu Abi d'Oru przedstawionych w następstwie decyzji o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego, co nie miałoby miejsca, gdyby zakończyła ona formalne postępowanie wyjaśniające, aby wszcząć nowe.

73 Jeżeli chodzi o kwalifikację prawną takiej decyzji korygującej, zważywszy, że dołącza ona do decyzji o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego, tworząc wraz z nią zmienioną decyzję o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego, należy uznać, iż dzieli ona jej charakter prawny. W tym względzie należy przypomnieć, że powiadomienie o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego ma jedynie na celu uzyskanie od zainteresowanych stron wszelkich informacji mogących stanowić dla Komisji wskazówkę co do jej działań w przyszłości (wyrok Trybunału z dnia 12 lipca 1973 r. w sprawie 70/72 Komisja przeciwko Niemcom, Rec. s. 813, pkt 19; wyrok Sądu z dnia 22 października 1996 r. w sprawie T-266/94 Skibsværftsforeningen i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-1399, pkt 256)".

35 W drugiej kolejności Sąd zbadał zarzuty oparte na uchybieniu terminom ustanowionym w rozporządzeniu nr 659/1999. Po pierwsze, orzekł on w pkt 96 zaskarżonego wyroku, że art. 4 ust. 5 tego rozporządzenia, określający dwumiesięczny termin na zakończenie wstępnej fazy badania, który to termin rozpoczyna bieg następnego dnia po otrzymaniu kompletnego zgłoszenia, nie miał zastosowania w niniejszej sprawie, ponieważ dana pomoc nie została zgłoszona Komisji. Następnie, jeżeli chodzi o art. 10 omawianego rozporządzenia – zgodnie z którym, w przypadku gdy Komisja posiada informacje pochodzące z niezależnego źródła, dotyczące domniemanej pomocy przyznanej bezprawnie, bada informacje bezzwłocznie – Sąd orzekł w pkt 97–100 zaskarżonego wyroku, że przepis ten należy rozumieć jako odnoszący się nie tyle do zakończenia wstępnej fazy badania, ile raczej do początku wstępnego badania, i że w niniejszej sprawie okres nieco ponad jedenastu miesięcy, który upłynął pomiędzy otrzymaniem skargi a wydaniem decyzji o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego, nie był nadmierny. Wreszcie Sąd orzekł w pkt 101 zaskarżonego wyroku, że na mocy art. 13 ust. 2 i art. 16 rozporządzenia nr 659/1999 w przypadku domniemanej pomocy przyznanej bezprawnie i domniemanych nadużyć w stosowaniu pomocy Komisja nie jest związana zwłaszcza terminem określonym w art. 7 ust. 6 tego rozporządzenia.

36 W trzeciej kolejności Sąd oddalił zarzut oparty na naruszeniu art. 254 ust. 3 WE (obecnie art. 297 ust. 2 akapit trzeci TFUE) i art. 20 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999, wskazując w pkt 106 i 107 zaskarżonego wyroku, że adresatami decyzji wydawanych przez Komisję w dziedzinie pomocy państwa

są zawsze zainteresowane państwa członkowskie, że adresatem decyzji korygującej była wyłącznie Republika Włoska, a nie beneficjenci spornego systemu, i że w konsekwencji art. 297 ust. 3 TFUE nie zobowiązywał Komisji do notyfikowania decyzji korygującej Grand Hotelu Abi d'Oru.

37 W czwartej kolejności Sąd zbadał zarzuty oparte na błędnym zakwalifikowaniu pomocy jako pomocy przyznanej bezprawnie zamiast jako pomocy stosowanej w sposób stanowiący nadużycie. W tym względzie Sąd uznał w pkt 175 i 180 zaskarżonego wyroku, że pomoc przyznaną na podstawie prawnej istotnie różniącej się od systemu zatwierdzonego w decyzji zatwierdzającej należy uważać za nową pomoc w rozumieniu art. 1 lit. c) rozporządzenia nr 659/1999. Tymczasem zmiana wynikająca z uchwały nr 33/6 nie może być zakwalifikowana jako pomniejsza lub bez znaczenia, jako że – jak wynika z pkt 4.2 wytycznych z 1998 r. – Komisja systematycznie uzależnia zatwierdzenie systemów pomocy regionalnej od warunku, iż złożenie wniosku o pomoc poprzedza rozpoczęcie realizacji projektu. Tę nową pomoc należałoby zakwalifikować jako pomoc przyznaną bezprawnie w rozumieniu art. 1 lit. f) rozporządzenia nr 659/1999, ponieważ zmiana zatwierdzonego systemu, której dokonał Regione autonoma della Sardegna przyjmując uchwałę nr 33/6, nie została zgłoszona Komisji.

38 W piątej kolejności Sąd zbadał zarzut dotyczący oczywistego błędu w ocenie istnienia efektu zachęty. Sąd, podkreśliwszy w pkt 215 zaskarżonego wyroku, że kryterium dotyczące złożenia wniosku o pomoc przed rozpoczęciem realizacji projektu inwestycyjnego stanowi proste, trafne i odpowiednie kryterium pozwalające Komisji domniemywać, że system pomocy posiada efekt zachęty, dodał w pkt 226 zaskarżonego wyroku, iż należy zbadać, czy wnoszące odwołanie w pierwszej instancji dowiodły zdolności systemu do zapewnienia efektu zachęty nawet w braku złożenia wniosku przed rozpoczęciem realizacji projektu inwestycyjnego. Następnie Sąd oddalił w pkt 227 zaskarżonego wyroku jako pozbawione znaczenia przedstawione przez wnoszące odwołanie w pierwszej instancji argumenty dotyczące szczególnej sytuacji lub zachowania beneficjentów, ponieważ przedmiotem spornej decyzji był system pomocy, a nie indywidualna pomoc. W pkt 231–237 zaskarżonego wyroku Sąd oddalił argument przedstawiony przez wnoszące odwołanie w pierwszej instancji, zgodnie z którym samo wejście w życie ustawy nr 9/1998 dało przedsiębiorstwom pewność, iż będą mogły korzystać z pomocy. W szczególności Sąd zaznaczył w pkt 232 i 233 zaskarżonego wyroku, że w braku decyzji Komisji w przedmiocie zgodności zgłoszonej pomocy ze wspólnym rynkiem samo przyjęcie przez władze krajowe przepisów prawnych przewidujących wprowadzenie systemu pomocy nie może dać potencjalnym beneficjentom tego systemu pewności, iż będą mogli korzystać z przewidzianej w nim pomocy.

39 W szóstej kolejności Sąd oddalił zarzut dotyczący naruszenia zasady bezstronności i zasady ochrony konkurencji, zaznaczając w pkt 255 zaskarżonego wyroku, że dziesięć wskazanych przez wnoszące odwołanie w pierwszej instancji przedsiębiorstw, które złożyły wniosek o pomoc w ramach procedury ustanowionej w drodze uchylonego później dekretu nr 285/1999, nie znajdowało się w sytuacji porównywalnej z sytuacją wnoszących odwołanie w pierwszej instancji, ponieważ wnoszące odwołanie nie złożyły żadnego wniosku o pomoc przed rozpoczęciem prac nad swoimi projektami inwestycyjnymi, podczas gdy dziesięć omawianych przedsiębiorstw w rzeczywistości złożyło takie wnioski, mimo że na podstawie uchylonego później dekretu wykonawczego.

40 Wreszcie Sąd zbadał zarzut dotyczący naruszenia zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań. W tym względzie przypomniał on przede wszystkim w pkt 274 zaskarżonego wyroku, że – z zastrzeżeniem wyjątkowych okoliczności – na uzasadnione oczekiwania co do prawidłowości pomocy państwa można co do zasady powołać się jedynie wtedy, gdy pomoc ta została przyznana zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 88 WE (obecnie art. 108 TFUE). W normalnych warunkach staranny podmiot gospodarczy powinien bowiem być w stanie upewnić się, że procedura ta była przestrzegana. Sąd następnie zauważył w pkt 275 zaskarżonego wyroku, że w niniejszej sprawie beneficjenci spornej pomocy nie mogą zasadniczo powoływać się na uzasadnione oczekiwania co do prawidłowości rzeczonej pomocy ze względu na to, że decyzja zatwierdzająca wyraźnie wskazywała, iż zatwierdzenie przez Komisję dotyczyło jedynie pomocy na rzecz projektów rozpoczętych po złożeniu wniosku o pomoc. Wreszcie Sąd uznał, że żadna z okoliczności przedstawionych w niniejszej sprawie przez

wnoszące odwołanie w pierwszej instancji nie może zostać uznana za mogącą uzasadnić stwierdzenie nieważności spornej decyzji. Co się tyczy w szczególności zapewnień i działań władz krajowych, Sąd orzekł w pkt 281 zaskarżonego wyroku, że zainteresowani mogą opierać uzasadnione oczekiwania tylko na zapewnieniach właściwych organów Unii.

Żądania stron i postępowanie przed Sądem

41 W swych odwołaniach wnoszące odwołanie wnoszą do Trybunału o:

— uchylenie zaskarżonego wyroku;

— stwierdzenie nieważności spornej decyzji oraz

— obciążenie Komisji kosztami postępowania (sprawy C-632/11 P i C-633/11 P).

42 Komisja wnosi do Trybunału o oddalenie odwołań oraz o obciążenie wnoszących odwołanie kosztami postępowania.

43 Postanowieniem prezesa Trybunału z dnia 29 marca 2012 r. sprawy C-630/10 P i C-631/10 P zostały połączone zarówno dla celów procedury pisemnej i ustnej, jak i dla celów wydania wyroku.

W przedmiocie odwołań

44 Na poparcie swych odwołań wnoszące odwołanie powołują się na siedem zarzutów, dotyczących, po pierwsze, niezgodności z prawem decyzji korygującej, po drugie, naruszenia art. 297 TFUE i art. 20 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999, po trzecie, uchybienia terminom ustanowionym w rozporządzeniu nr 659/1999, po czwarte, błędnego zakwalifikowania pomocy jako nowej pomocy przyznanej bezprawnie, po piąte, oczywistego błędu w ocenie istnienia efektu zachęty rozpatrywanej pomocy, po szóste, naruszenia zasad bezstronności oraz ochrony konkurencji, i po siódme, naruszenia zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań.

W przedmiocie zarzutu dotyczącego niezgodności z prawem decyzji korygującej

Argumentacja stron

45 HGA zarzuca Sądowi, że orzekł on w pkt 71 zaskarżonego wyroku, iż Komisja mogła zgodnie z prawem skorygować i rozszerzyć formalne postępowanie wyjaśniające, podczas gdy nie istnieje podstawa prawna przewidziana w tym celu w rozporządzeniu nr 659/1999. Ponadto Sąd, z naruszeniem art. 81 regulaminu postępowania przed Sądem, nie rozważył argumentu, zgodnie z którym Komisja nie mała prawa do dokonania korekty decyzji o wszczęciu postępowania na podstawie dokumentu takiego jak uchwała nr 33/6, będącego już w jej posiadaniu w chwili wszczęcia rzeczonego postępowania. Taka korekta, nawet gdyby była uzasadniona, powinna być oparta na informacjach uzyskanych po pierwotnym zakwalifikowaniu danej pomocy.

46 Komisja uważa, iż zarzut ten jest niedopuszczalny w zakresie, w jakim wnoszące odwołanie wnoszą do Trybunału o ponowne rozpatrzenie co do istoty argumentów podniesionych w pierwszej instancji. Zarzut ten jest w każdym razie bezzasadny.

Ocena Trybunału

47 W sytuacji gdy wnoszący odwołanie kwestionuje interpretację lub zastosowanie przez Sąd prawa Unii, okoliczności prawne rozpatrywane w pierwszej instancji mogą ponownie stanowić przedmiot sporu w ramach odwołania. Gdyby bowiem wnoszący odwołanie nie mógł oprzeć odwołania na zarzutach i argumentach podniesionych przed Sądem, postępowanie odwoławcze pozbawione byłoby częściowo sensu (zob. w szczególności wyrok z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawach połączonych od C-465/09 P do C-470/09 P Diputación Foral de Vizcaya i in. przeciwko Komisji, pkt 79).

48 W niniejszej sprawie HGA przedstawiła argumenty prawne kwestionujące w konkretny sposób pkt 69–72 zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim Sąd jej zdaniem błędnie uznał, iż Komisja mogła zgodnie z prawem wydać decyzję korygującą.

49 Należy zatem oddalić podniesiony przez Komisję zarzut niedopuszczalności.

50 Co do istoty, po pierwsze, prawdą jest, jak twierdzi HGA i na co zwrócił uwagę Sąd w pkt 69 zaskarżonego wyroku, że akty normujące postępowanie w dziedzinie pomocy państwa nie przewidują wyraźnie możliwości wydania decyzji korygującej i rozszerzającej postępowanie w toku.

51 Takie stwierdzenie nie może jednak skutkować zakazaniem Komisji dokonywania korekty lub, w danym przypadku, rozszerzenia formalnego postępowania wyjaśniającego, jeżeli Komisja zorientuje się, iż pierwotna decyzja o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego opiera się na niepełnych okolicznościach faktycznych lub na ich błędnej kwalifikacji prawnej. W tym zakresie Sąd słusznie uznał w pkt 72 zaskarżonego wyroku, że względy ekonomii procesowej i zasada dobrej administracji uwidaczniają, iż bardziej pożądane jest wydanie decyzji korygującej aniżeli zakończenie postępowania i wszczęcie następnie nowego postępowania, co doprowadziłoby zasadniczo do wydania decyzji o takiej samej treści jak decyzja korygująca.

52 Taka korekta lub rozszerzenie nie powinny jednak naruszać uprawnień procesowych zainteresowanych stron.

53 W niniejszej sprawie Sąd uznał w pkt 74 zaskarżonego wyroku, że decyzji korygującej towarzyszyło ponowne wezwanie zainteresowanych stron do przedstawienia ich uwag, pozwalające im zareagować na tak dokonane zmiany.

54 W tych okolicznościach nie można uwzględnić argumentu dotyczącego braku wyraźnej podstawy prawnej do wydania decyzji korygującej.

55 HGA zarzuca, po drugie, Sądowi, że nie ustosunkował się on do argumentu, zgodnie z którym Komisja nie może mieć prawa do dokonania sprostowania decyzji o wszczęciu postępowania na podstawie dokumentu takiego jak uchwała nr 33/6, który był już w jej posiadaniu w chwili wszczęcia wspomnianego postępowania.

56 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem obowiązek uzasadnienia ciążący na Sądzie zgodnie z art. 36 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej znajdujący zastosowanie wobec Sądu na podstawie art. 53 akapit pierwszy tego statutu i art. 81 regulaminu postępowania przed Sądem nie przewiduje przedstawienia przez Sąd wyjaśnień odpowiadających w sposób wyczerpujący na każdy punkt rozumowania przedstawionego przez strony sporu. Uzasadnienie Sądu może zatem być dorozumiane, pod warunkiem że pozwala zainteresowanym na poznanie powodów, dla których Sąd nie przychylił się do ich argumentów, a Trybunał dysponuje wystarczającymi elementami dla sprawowania kontroli (zob. w szczególności wyrok z dnia 16 lipca 2009 r. w sprawie C-440/07 P Komisja przeciwko Schneider Electric, Zb.Orz. s. I-6413, pkt 135).

57 W niniejszej sprawie Sąd wskazał w pkt 71 zaskarżonego wyroku, że decyzja korygująca może być wydana celem skorygowania zarówno początkowo przyjętych niepełnych okoliczności faktycznych, jak i ich błędnej kwalifikacji prawnej. Ponadto z pkt 74 zaskarżonego wyroku wynika, że decyzja korygująca rozpatrywana w niniejszej sprawie miała na celu skorygowanie oceny prawnej spornego systemu pomocy zawartej w pierwotnej decyzji o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego poprzez sprecyzowanie, że nie chodziło o nadużycie w stosowaniu zatwierdzonego przez nią systemu, a o system niezgodny z prawem.

58 Tymczasem w szczególnych ramach postępowań w dziedzinie pomocy państwa logiczne jest, że pierwotnie przyjęta ocena prawna może być skorygowana nie tylko w następstwie wykrycia okoliczności, które nie były wcześniej znane, jak przyznaje HGA, lecz również po przeprowadzeniu szczegółowego badania informacji znajdujących się już w posiadaniu Komisji.

59 Z powyższego wynika, że Sąd w sposób dorozumiany, ale jednoznacznie pozwolił wnoszącym odwołanie na poznanie powodów, dla których nie przychylił się on do ich argumentów, i z tego względu również umożliwił Trybunałowi dysponowanie elementami wystarczającymi mu do sprawowania jego kontroli.

60 Wnoszące odwołanie nie mają zatem podstaw, by wnosić o uchylenie zaskarżonego wyroku, które z powyższych powodów jest wystarczająco uzasadnione.

61 W tych okolicznościach zarzut dotyczący niezgodności z prawem decyzji korygującej należy oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu dotyczącego naruszenia art. 297 TFUE i art. 20 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999

Argumentacja stron

62 Grand Hotel Abi d'Oru twierdzi co do istoty, że decyzja korygująca powinna była zostać mu notyfikowana, ponieważ strona ta w następstwie wezwania zawartego w decyzji o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego złożyła uwagi dotyczące spornego systemu pomocy. Ponadto uzasadnienie zaskarżonego wyroku jest wewnętrzne sprzeczne, ponieważ Sąd uznał w pkt 71 i 72 tego wyroku, że decyzja korygująca była uzasadniona koniecznością ochrony interesu beneficjentów polegającego na przedstawieniu uwag, dochodząc jednocześnie w pkt 106 i 107 tego wyroku do wniosku, że Grand Hotelu Abi d'Oru nie należało uznać za adresata decyzji korygującej. Sąd, orzekając, że wystarczające jest notyfikowanie decyzji korygującej tylko państwom członkowskim w sposób, w jaki powinna zostać notyfikowana decyzja o wszczęciu postępowania, naruszył również art. 297 ust. 2 akapit trzeci TFUE i art. 20 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999.

63 Komisja uważa, że w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie ma wewnętrznej sprzeczności lub naruszenia prawa, ponieważ adresatami decyzji wydawanych przez Komisję w dziedzinie pomocy państwa są zawsze jedynie zainteresowane państwa członkowskie w dziedzinie pomocy państwa. Ponadto art. 20 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999 nie ma zastosowania w niniejszej sprawie.

Ocena Trybunału

64 Sąd zaznaczył w pkt 105–107 zaskarżonego wyroku, po pierwsze, że zgodnie z art. 254 ust. 3 WE (obecnie art. 297 ust. 2 akapit trzeci TFUE) decyzje są notyfikowane ich adresatom, po drugie, iż adresatami decyzji wydawanych przez Komisję w dziedzinie pomocy państwa są zawsze zainteresowane państwa członkowskie, i po trzecie, że adresatem decyzji korygującej nie byli

beneficjenci spornego systemu, a była nim wyłącznie Republika Włoska. Tym samym Sąd mógł zgodnie z prawem stwierdzić, że art. 254 ust. 3 WE nie zobowiązywał Komisji do notyfikowania decyzji korygującej Grand Hotelu Abi d'Oru.

65 Ponadto nie istnieje żadna sprzeczność pomiędzy powyższym wnioskiem a wnioskiem zawartym w pkt 71 i 72 zaskarżonego wyroku, zgodnie z którym decyzja korygująca pozwalała zainteresowanym stronom zareagować na zmiany, jakich dokonała Komisja w tymczasowej ocenie spornego systemu. Brak notyfikacji decyzji korygującej zainteresowanym stronom nie uniemożliwił im bowiem przedstawienia uwag, ponieważ bezsporne jest, że decyzja ta, której towarzyszyło wezwanie zainteresowanych stron do przedstawienia przez nie uwag, została opublikowana w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

66 Jeśli chodzi o art. 20 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999, to w oczywisty sposób nie ma on zastosowania w niniejszej sprawie, jak zauważył Sąd w pkt 110 i 111 zaskarżonego wyroku. Zgodnie z tym przepisem każda strona, która złożyła uwagi po decyzji Komisji o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego, otrzymuje bowiem kopię decyzji podjętej przez Komisję „na podstawie art. 7" tego rozporządzenia. Tymczasem rzeczony art. 7 dotyczy wyłącznie decyzji Komisji o zakończeniu formalnego postępowania wyjaśniającego.

67 Z powyższego wynika, że decyzja korygująca nie może być zakwalifikowana jako „decyzja podjęta przez Komisję na podstawie art. 7 rozporządzenia nr 659/1999".

68 Należy zatem uznać za bezzasadny zarzut dotyczący naruszenia art. 297 TFUE i art. 20 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999.

W przedmiocie zarzutu dotyczącego niedochowania terminów przewidzianych w rozporządzeniu nr 659/1999

Argumentacja stron

69 HGA zarzuca Sądowi, po pierwsze, że ten błędnie uznał w pkt 99–101 zaskarżonego wyroku, iż termin dwóch miesięcy określony w art. 4 ust. 5 rozporządzenia nr 659/1999 ma zastosowanie tylko do zgłoszonej pomocy. Ponieważ ratio legis tego przepisu było zapewnienie pewnego charakteru kalendarza postępowania, termin ten powinien mieć zastosowanie również w sytuacji, gdy postępowanie wszczęto w następstwie skargi złożonej do Komisji.

70 Po drugie, Sąd naruszył zakres art. 10 ust. 1 tego rozporządzenia, zgodnie z którym do Komisji należy zbadanie posiadanych przez nią informacji. Przepis ten zdaniem HGA należy interpretować analogicznie do przepisów art. 263 TFUE i 265 TFUE w taki sposób, że w przypadku niezgłoszonej pomocy Komisja jest zobowiązana do wszczęcia formalnego postępowania wyjaśniającego w terminie dwóch miesięcy, począwszy od chwili otrzymania istotnych informacji. W niniejszej sprawie Komisja zaś przeznaczyła dziewięć miesięcy od chwili otrzymania uchwały nr 33/6, aby wszcząć formalne postępowanie wyjaśniające, z naruszeniem art. 10 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999.

71 Po trzecie, naruszony został również art. 7 ust. 6 rozporządzenia nr 659/1999, ze względu na to, że formalne postępowanie wyjaśniające nie było zakończone po upływie 18 miesięcy, wbrew temu, co stanowi ten artykuł. Ponieważ postępowanie pierwotnie wszczęto bowiem odnośnie do nadużycia w stosowaniu, zastosowanie powinien mieć art. 16 tego rozporządzenia, który odsyła do wspomnianego art. 7. W każdym razie, ponieważ postępowanie trwało cztery i pół roku, przekroczone zostały wszelkie rozsądne terminy.

72 Komisja twierdzi, że zarzut oparty na naruszeniu art. 7 ust. 6 rozporządzenia nr 659/1999 jest niedopuszczalny, ponieważ HGA nie wskazała dokładnie punktów zaskarżonego wyroku, które podważa. W każdym razie ani ten przepis rozporządzenia nr 659/1999, ani jego art. 4 ust. 5 nie mają zastosowania w przypadku pomocy przyznanej bezprawnie. Ponadto dokonana przez Sąd interpretacja art. 10 ust. 1 tego rozporządzenia nie narusza prawa.

Ocena Trybunału

73 Zarzut niedopuszczalności podniesiony przez Komisję wobec zastrzeżenia opartego na naruszeniu przez Sąd art. 7 ust. 6 rozporządzenia nr 659/1999 należy oddalić. Argumenty prawne szczegółowo uzasadniające to zastrzeżenie pozwalają bowiem określić części zaskarżonego wyroku, do których HGA odnosi się w odwołaniu.

74 Co do istoty należy uznać w pierwszej kolejności, że z brzmienia art. 4 ust. 5 i art. 7 ust. 6 rozporządzenia nr 659/1999 w sposób jednoznaczny wynika, iż artykuły te mają zastosowanie tylko w przypadku zgłoszonej pomocy. Ponadto art. 13 ust. 2 tego rozporządzenia wyraźnie stanowi, że w sprawach dotyczących możliwej pomocy przyznanej bezprawnie Komisja nie jest związana terminami ustalonymi w szczególności w art. 4 ust. 5 i w art. 7 ust. 6 wspomnianego rozporządzenia.

75 Wniosek ten wynika również z orzecznictwa Trybunału, zgodnie z którym w braku zgłoszenia spornego systemu Komisja nie podlega zasadzie badania w określonym w art. 4 ust. 5 rozporządzenia nr 659/1999 terminie dwóch miesięcy (wyrok z dnia 28 lipca 2011 r. w sprawach połączonych od C-471/09 P do C-473/09 P Diputación Foral de Vizcaya i in. przeciwko Komisji, pkt 129).

76 Sąd nie naruszył zatem prawa, orzekając w pkt 96 i 101 zaskarżonego wyroku, że Komisja nie była związana terminami określonymi w art. 4 ust. 5 i w art. 7 ust. 6 rozporządzenia nr 659/1999, ponieważ sporny system nie został zgłoszony.

77 Sąd nie naruszył również prawa, orzekając w pkt 101 zaskarżonego wyroku, że w przypadkach nadużycia w stosowaniu pomocy zastosowanie znajduje mutatis mutandis art. 13 ust. 2 rozporządzenia nr 659/1999, jak wynika z art. 16 tego rozporządzenia.

78 W drugiej kolejności w odniesieniu do zastrzeżenia opartego na naruszeniu art. 10 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999 należy przypomnieć, że zgodnie z tym przepisem, w przypadku gdy Komisja posiada informacje pochodzące z niezależnego źródła, dotyczące domniemanej pomocy przyznanej bezprawnie, bada te informacje bezzwłocznie.

79 Wymogu tego nie można zatem interpretować, jak sugeruje HGA, opierając się na rzekomej analogii do przepisów art. 263 TFUE i 265 TFUE, w ten sposób, że wymóg ów nakłada na Komisję obowiązek zakończenia przez nią badania pomocy, której zgodność z prawem jest kwestionowana w terminie dwóch miesięcy. W tym zakresie wystarczające jest odesłanie do pkt 74–76 niniejszego wyroku.

80 W odniesieniu do argumentu, zgodnie z którym art. 10 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999 został naruszony ze względu na to, że Komisja dopuściła, by między przesłaniem przez Regione autonoma della Sardegna uchwały nr 33/6 a wydaniem decyzji o wszczęciu postępowania upłynęło dziewięć miesięcy, podczas gdy ów art. 10 ust. 1 nakłada na Komisję obowiązek zbadania bezzwłocznie posiadanych przez nią informacji, należy zauważyć, iż Sąd stwierdził w pkt 97 zaskarżonego wyroku, że art. 10 ust. 1 tego rozporządzenia należy rozumieć jako odnoszący się nie tyle do zakończenia wstępnego etapu badania, ile raczej do początku wstępnego badania. Upływ rzeczonego terminu nie oznacza zatem w braku przeciwnych wskazówek, że Komisja uchybiła ciążącemu na niej obowiązkowi rozpoczęcia bezzwłocznego badania dokumentacji, jak wymaga rzeczony art. 10 ust. 1.

81 Należy jednak przypomnieć, że Komisja jest zobowiązana do działania w rozsądnym terminie w ramach postępowania wyjaśniającego dotyczącego pomocy państwa i nie ma prawa przedłużać czasu trwania stanu bezczynności na etapie badania wstępnego (zob. ww. wyrok z dnia 28 lipca 2011 r. w sprawach połączonych Diputación Foral de Vizcaya i in. przeciwko Komisji, pkt 129 i przytoczone tam orzecznictwo).

82 Należy dodać, że rozsądny charakter terminu do wszczęcia postępowania winien być oceniany na podstawie okoliczności właściwych dla każdej sprawy, takich jak jej złożoność i zachowanie stron (zob. podobnie wyrok z dnia 25 stycznia 2007 r. w sprawach połączonych C-403/04 P i C-405/04 P Sumitomo Metal Industries i Nippon Steel przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-729, pkt 116 i przytoczone tam orzecznictwo).

83 Tymczasem okres nieco ponad jedenastu miesięcy, który upłynął pomiędzy otrzymaniem skargi a wydaniem decyzji o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego, nie może być uznany za nadmierny w okolicznościach takich jak w niniejszej sprawie, które ponadto charakteryzowały okres niezbędny w celu przedstawienia dodatkowych informacji, jak słusznie orzekł Sąd w pkt 100 zaskarżonego wyroku.

84 W trzeciej kolejności w odniesieniu do nieracjonalnie długiego czasu trwania postępowania administracyjnego jako całości, to jest ponad czterech i pół roku, począwszy od dnia wydania decyzji o wszczęciu postępowania, Sąd zaznaczył w pkt 162 zaskarżonego wyroku, że chociaż czas trwania postępowania może w niniejszej sprawie wydawać się długi, Komisja nie była związana terminem osiemnastu miesięcy wyznaczonym w art. 7 ust. 6 rozporządzenia nr 659/1999.

85 W związku z całością powyższych rozważań zarzut dotyczący niedochowania terminów przewidzianych w rozporządzeniu nr 659/1999 należy oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu dotyczącego błędnego zakwalifikowania pomocy jako nowej, a zatem przyznanej bezprawnie

Argumentacja stron

86 HGA zarzuca Sądowi, że zakwalifikował on w pkt 175–180 zaskarżonego wyroku sporny system jako nową bezprawnie przyznaną pomoc zamiast jako pomoc istniejącą. Zważywszy bowiem na to, że ustawa nr 9/1998 nie stanowiła przeszkody w udzieleniu pomocy przedsiębiorstwom, które rozpoczęły prace przed złożeniem wniosku o pomoc, uchwała nr 33/6 nie zmieniła a fortiori tej pomocy w zasadniczy sposób.

87 Zdaniem Komisji zarzut ten jest niedopuszczalny w zakresie, w jakim HGA wnosi do Trybunału o przeprowadzenie nowej oceny kontekstu faktycznego, czego nie może on dokonać w ramach postępowania odwoławczego. Omawiany zarzut jest przynajmniej nieistotny dla sprawy w zakresie, w jakim Sąd stwierdził w pkt 186 zaskarżonego wyroku, że przepis sprawiający, iż sporny system pomocy jest bezprawny i niezgodny ze wspólnym rynkiem, nie znajduje się w ustawie nr 9/1998. W każdym razie zarzut ten jest bezzasadny, ponieważ uchwała nr 33/6 dokonała zasadniczej zmiany istniejącego systemu pomocy, wprowadzając zatem nowy system pomocy przyznanej bezprawnie.

Ocena Trybunału

88 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem po dokonaniu przez Sąd ustaleń lub oceny okoliczności faktycznych Trybunał jest uprawniony na podstawie art. 256 TFUE do kontroli kwalifikacji prawnej tych okoliczności i skutków prawnych, które wywiódł z nich Sąd (zob. wyroki: z dnia 6 kwietnia 2006 r. w sprawie C-551/03 P General Motors przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-3173, pkt 51; z dnia 22 maja 2008 r. w sprawie C-266/06 P Evonik Degussa przeciwko Komisji, pkt 72).

89 HGA podważa zasadniczo kwalifikację prawną, jakiej dokonał Sąd, uznając sporny system za nową i przyznaną bezprawnie pomoc. Zarzut ten jest zatem dopuszczalny.

90 Zgodnie z art. 1 lit. c) rozporządzenia nr 659/1999 nowa pomoc oznacza „każdą pomoc, czyli programy pomocowe i pomoc indywidualną, która nie jest pomocą istniejącą, włącznie ze zmianami istniejącej pomocy". W tym względzie art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 794/2004 kwalifikuje jako zmianę pomocy istniejącej dla celów art. 1 lit. c) rozporządzenia nr 659/1999 jakąkolwiek zmianę inną niż modyfikacje o czysto administracyjnym lub formalnym charakterze, któr[e] nie mo[gą] wpłynąć na ocenę zgodności danego środka pomocowego ze wspólnym rynkiem.

91 W niniejszej sprawie Sąd stwierdził w pkt 178 i 179 zaskarżonego wyroku, że zmiana wprowadzonego w drodze uchwały nr 33/6 systemu pomocy nie jest pomniejsza lub bez znaczenia i że dlatego sporny system należy kwalifikować jako nową pomoc w rozumieniu art. 1 lit. c) rozporządzenia nr 659/1999, a nie jako pomoc istniejącą.

92 Nie można uwzględnić argumentu, zgodnie z którym uchwała nr 33/6 nie zmieniała systemu wprowadzonego w drodze ustawy nr 9/1998 lub w każdym razie zmiana ta nie była istotna i nie może zatem wystarczyć do zakwalifikowania spornej pomocy jako nowej.

93 Po pierwsze bowiem, HGA nie może twierdzić, że wydanie uchwały nr 33/6, zezwalającej na uwzględnienie niektórych projektów rozpoczętych przed złożeniem wniosku, nie zmieniło systemu wprowadzonego w drodze ustawy nr 9/1998. Z jednej strony bowiem ustawa ta nie wspomina o związkach czasowych pomiędzy złożeniem wniosku i rozpoczęciem prac, jak stwierdził Sąd w pkt 186 zaskarżonego wyroku. Z drugiej strony, jak zaznaczono w pkt 5 zaskarżonego wyroku, włoskie władzy poinformowały Komisję, że przyznanie pomocy przewidzianej w tej ustawie może dotyczyć jedynie projektów, które miały być zrealizowane „później", i że warunek ten został potwierdzony w przepisach wykonawczych do tej ustawy.

94 Po drugie, zmiana ta nie może być zakwalifikowana jako czysto formalna lub administracyjna w rozumieniu art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 794/2004, ponieważ mogła ona wpłynąć na ocenę zgodności danego środka pomocowego z rynkiem wewnętrznym. Sąd stwierdził w tym zakresie w pkt 178 zaskarżonego wyroku, że decyzja zatwierdzająca wyraźnie wskazała warunek, iż złożenie wniosku o pomoc musi koniecznie poprzedzać rozpoczęcie realizacji projektu, od którego to warunku Komisja systematycznie uzależnia zatwierdzenie systemów pomocy regionalnej, jak wynika z pkt 4.2 wytycznych z 1998 r.

95 Sąd zatem nie naruszył prawa, kwalifikując sporną pomoc jako nową pomoc przyznaną bezprawnie. Niniejszy zarzut należy w konsekwencji oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu dotyczącego oczywistego błędu w ocenie w odniesieniu do istnienia efektu zachęty

Argumentacja stron

96 Po pierwsze, HGA i Regione autonoma della Sardegna zarzucają Sądowi, że naruszył on prawo, uznając, iż kryterium rozpoczęcia prac przed złożeniem wniosku o pomoc stanowiło niewzruszalne domniemanie efektu zachęty pomocy. Tymczasem kryterium to, które uprzywilejowuje czysto formalistyczne podejście, wynika z aktu „soft law", pozbawionego wiążących skutków prawnych. Sąd zaprzeczył zatem w pkt 226 zaskarżonego wyroku efektowi zachęty pomocy bez uwzględnienia pozostałych okoliczności niniejszej sprawy.

97 Po drugie, HGA i Regione autonoma della Sardegna podważają pkt 232 i 233 zaskarżonego wyroku, zgodnie z którymi tylko system pomocy uznany przez Komisję za zgodny ze wspólnym rynkiem może mieć efekt zachęty. Zdaniem tych wnoszących odwołanie z wyroku Sądu z dnia 14 maja 2002 r. w sprawie T-126/99 Graphischer Maschinenbau przeciwko Komisji, Rec. s. II-2427, wynika, że niezgłoszony system pomocy również może mieć efekt zachęty.

98 Po trzecie, wszystkie wnoszące odwołanie uważają, że Sąd niesłusznie odmówił wszelkiego znaczenia szeregowi okoliczności wskazujących na to, iż wnoszące odwołanie zachęcono do rozpoczęcia danych prac, a mianowicie:

— pewności otrzymania danej pomocy, uwzględniając okoliczność, że spełniały one wszystkie przesłanki przewidziane w ustawie nr 9/1998;

— okoliczności, że Regione autonoma della Sardegna należy do regionów określonych w art. 107 ust. 3 lit. a) TFUE;

— okoliczności skorzystania z poprzedniego systemu pomocy podobnego do spornego systemu oraz

— okoliczności zrezygnowania z ubiegania się o różnego rodzaju pomoc, aby móc skorzystać z danej pomocy.

99 Po czwarte, Regione autonoma della Sardegna zarzuca Sądowi, że nie wypowiedział się on w przedmiocie argumentu, zgodnie z którym niemożliwe było chronologicznie uwzględnienie wymogu, by prace zostały rozpoczęte po złożeniu wniosku, ponieważ wymóg ten został wprowadzony po raz pierwszy w wytycznych z 1998 r.

100 Po piąte, Grand Hotel Abi d'Oru i Timsas podważają pkt 226–228 zaskarżonego wyroku, które są ich zdaniem pozbawione uzasadnienia lub przynajmniej są uzasadnione niewystarczająco, a nawet w sposób wewnętrznie sprzeczny. Szczególne okoliczności danej sprawy, a w szczególności okoliczność skorzystania z poprzedniego systemu, pomocy podobnego do spornego systemu, zmierzają bowiem nie do wykazania, że pomoc miała efekt zachęty dla wnoszących odwołanie, lecz do wykazania, że system pomocy jako całość wywoływał taki skutek.

101 Komisja odpiera, że Trybunał potwierdził zastosowanie wytycznych z 1998 r. do niezgłoszonych systemów pomocy, łącznie z sytuacjami, gdy systemy te zaczęto realizować przed wydaniem tych wytycznych. Instytucja ta twierdzi ponadto, że wytyczne z 1998 r. zostały opublikowane w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* z dnia 10 marca 1998 r., czyli dzień przed wydaniem ustawy nr 9/98 i niemal miesiąc przed jej wejściem w życie. Były one zatem doskonale dostępne dla beneficjentów spornego systemu.

102 Ponadto okoliczność spełnienia warunków przyznania pomocy, dokładnie określonych w ustawie nr 9/1998, nie dałaby żadnej pewności co do przyznania tej pomocy, dopóki Komisja nie zatwierdziłaby tej pomocy. Chociaż zatem Regione autonoma della Sardegna jest jednostką, która może co do zasady korzystać z pomocy regionalnej, to jednak wszelka pomoc przyznana temu regionowi nie może być z urzędu zakwalifikowana jako zgodna z rynkiem wewnętrznym. W każdym razie w pkt 232 i 233 zaskarżonego wyroku Sąd odpowiedział tylko na argument wnoszących odwołanie, zgodnie z którym samo wejście w życie ustawy nr 9/1998 dało przedsiębiorstwom pewność, iż będą one mogły korzystać ze spornej pomocy.

Ocena Trybunału

103 Artykuł 107 ust. 3 lit. a) TFUE stanowi, że pomoc przeznaczona na wspieranie rozwoju gospodarczego regionów, w których poziom życia jest nienormalnie niski, lub regionów, w których istnieje poważny stan niedostatecznego zatrudnienia, może zostać uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem.

104 Komisja ma zatem prawo odmówić przyznania pomocy ze względu na to, że pomoc ta nie zachęca przedsiębiorstw będących beneficjentami pomocy do zachowania się w sposób, który przyczynia się do osiągnięcia jednego z celów wskazanych w tym art. 107 ust. 3 TFUE. Pomoc taka powinna być zatem niezbędna do osiągnięcia celów określonych w tym artykule, skutkiem czego w warunkach panujących na rynku nie byłoby bez niej możliwe, by przedsiębiorstwa będące beneficjentami pomocy zachowywały się w sposób, który przyczynia się do osiągnięcia tych celów (zob. podobnie wyrok z dnia 17 września 1980 r. w sprawie 730/79 Philip Morris Holland przeciwko Komisji, Rec. s. 2671, pkt 16, 17). Pomoc, która przynosi poprawę sytuacji finansowej przedsiębiorstwa będącego jej beneficjentem, lecz nie jest konieczna dla osiągnięcia celów przewidzianych w art. 107 ust. 3 TFUE, nie może być uznana za zgodną z rynkiem wewnętrznym (zob. wyrok z dnia 15 kwietnia 2008 r. w sprawie C-390/06 Nuova Agricast, Zb.Orz. s. I-2577, pkt 68).

105 Z powyższych rozważań wynika, że w kontekście art. 107 ust. 3 lit. a) TFUE planowana pomoc, by była zgodna z rynkiem wewnętrznym, powinna być niezbędna dla rozwoju regionów o niekorzystnych warunkach gospodarowania. W tym celu należy wykazać, że w braku planowanej pomocy inwestycja wspierająca rozwój danego regionu nie zostałaby zrealizowana. Jeżeli natomiast okazałoby się, że inwestycja ta zostałaby przeprowadzona nawet w braku planowanej pomocy, należałoby uznać, że inwestycja ta skutkowałaby jedynie polepszeniem sytuacji finansowej przedsiębiorstw będących beneficjentami, przy czym nie spełniałaby przesłanki ustalonej w art. 107 ust. 3 lit. a) TFUE, a mianowicie bycia niezbędną dla rozwoju regionów o niekorzystnych warunkach gospodarowania.

106 W odniesieniu do kryteriów, w świetle których należy oceniać niezbędny charakter pomocy regionalnej, Sąd orzekł w pkt 215 zaskarżonego wyroku, że złożenie wniosku o pomoc przed rozpoczęciem realizacji projektu inwestycyjnego stanowi proste, trafne i odpowiednie kryterium pozwalające Komisji domniemywać niezbędny charakter planowanej pomocy.

107 Ustalenie to nie jest podważane w ramach niniejszego odwołania.

108 Ponadto w pkt 226 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził, że należało zbadać, czy skarżące wykazały istnienie okoliczności, za pomocą których można dowieść niezbędnego charakteru spornego systemu nawet przy braku złożenia wniosku o pomoc przed rozpoczęciem realizacji omawianych projektów.

109 Z powyższego wynika w pierwszej kolejności, że zastrzeżenie, zgodnie z którym Sąd podniósł kryterium złożenia wniosku o pomoc przed rozpoczęciem realizacji projektu inwestycyjnego do rangi domniemania niewzruszalnego w celu dokonania oceny niezbędnego charakteru pomocy, wynika z oczywiście błędnego rozumienia zaskarżonego wyroku. Sąd wyraźnie zgodził się bowiem, że ów niezbędny charakter mógł być wykazany na podstawie kryteriów innych niż ww. kryterium.

110 Z tego samego powodu nieistotne dla sprawy są krytyczne uwagi dotyczące formalistycznego charakteru rzeczonego kryterium i braku wiążących skutków prawnych aktu „soft law" takiego jak wytyczne.

111 W drugiej kolejności odnośnie do wskazanych w pkt 98 niniejszego wyroku okoliczności, które zdaniem wnoszących odwołanie mogą wykazać, że sporny system odegrał rolę zachęty w odniesieniu do zrealizowanych przez nie projektów, należy, po pierwsze, zbadać argument, zgodnie z którym Regione autonoma della Sardegna należy do regionów określonych w art. 107 ust. 3 lit. a) TFUE.

112 Chociaż jest prawdą, że okoliczność ta stanowi warunek konieczny, aby wprowadzający odstępstwo przepis art. 107 ust. 3 lit. a) TFUE mógł mieć zastosowanie, to jednak wspomniana okoliczność nie oznacza, jak twierdzi Komisja, że każdy projekt pomocy, który może zostać zrealizowany w rzeczonym regionie, jest z urzędu uznawany za konieczny dla rozwoju tego regionu. Okoliczność taka nie może zatem sama w sobie kwalifikować spornego systemu jako koniecznego dla rozwoju tego regionu.

113 Po drugie, w odniesieniu do okoliczności wskazanych przez wszystkie wnoszące odwołanie i wynikających z okoliczności skorzystania z poprzedniego systemu pomocy, podobnego do spornego systemu, oraz z okoliczności zrezygnowania z ubiegania się o różnego rodzaju pomoc, aby móc skorzystać z danej pomocy, należy przypomnieć, jak uczynił to Sąd w pkt 227 zaskarżonego wyroku, że przedmiotem spornej decyzji był system pomocy, a nie indywidualna pomoc. Sąd wywnioskował z powyższego, że Komisja nie była zatem zobowiązana dokonywać oceny szczególnych okoliczności właściwych indywidualnym beneficjentom spornego systemu. W konsekwencji Sąd oddalił argumenty dotyczące szczególnej sytuacji lub zachowania beneficjentów pomocy jako pozbawione znaczenia.

114 Postępując w ten sposób, Sąd nie naruszył prawa. Z orzecznictwa Trybunału wynika bowiem, że w przypadku systemu pomocy Komisja może ograniczyć się do zbadania cech danego systemu, aby ocenić w uzasadnieniu decyzji, czy system ten ma charakter niezbędny do realizacji jednego z określonych w art. 107 ust. 3 TFUE celów. A zatem w decyzji dotyczącej takiego systemu Komisja nie jest zobowiązana przeprowadzać analizy pomocy przyznanej w każdym indywidualnym przypadku na podstawie tego systemu. Zbadanie indywidualnej sytuacji każdego z przedsiębiorstw, których dana pomoc dotyczy, będzie konieczne dopiero na etapie odzyskiwania pomocy (zob. wyrok z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawach połączonych C-71/09 P, C-73/09 P i C-76/09 P Comitato „Venezia vuole vivere" przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-4727, pkt 63 i przytoczone tam orzecznictwo).

115 Tymczasem okoliczności, zgodnie z którymi niektórzy beneficjenci z jednej strony skorzystali z poprzedniego systemu pomocy, podobnego do spornego systemu, a z drugiej strony zrezygnowali z ubiegania się o różnego rodzaju pomoc, aby móc skorzystać z danej pomocy, odnosi się do szczególnej sytuacji beneficjentów, a nie do ogólnych cech spornego systemu. Sąd nie naruszył zatem prawa, uznając te okoliczności za niemające znaczenia dla oceny niezbędnego charakteru systemu pomocy.

116 Co się tyczy w trzeciej kolejności argumentu, zgodnie z którym samo wejście w życie ustawy nr 9/1998 zachęciło wnoszące odwołanie do dokonania danych inwestycji, zważywszy na to, że wnoszące odwołanie spełniały wszystkie ustanowione w tej ustawie podstawowe warunki otrzymania pomocy, wystarczy zauważyć, że ramy prawne ustanawiające sporny system nie ograniczają się jedynie do ustawy nr 9/1998, lecz zostały uzupełnione najpierw dekretem nr 285/1999, a następnie uchwałami nr 33/3, nr 33/4 i nr 33/6, jak wynika z ustaleń dokonanych przez Sąd w zaskarżonym wyroku.

117 Te uzupełnienia ram prawnych dotyczących spornego systemu mają zaś szczególne znaczenie w niniejszej sprawie. Z jednej strony z pkt 169 zaskarżonego wyroku wynika bowiem, że Regione autonoma della Sardegna nigdy nie zaprzeczył, ani w korespondencji z Komisją, ani przed Sądem, iż zobowiązał się przyznać pomoc jedynie na rzecz projektów rozpoczętych przed złożeniem wniosku

o pomoc. Ponadto włoskie władze zapewniły Komisję, jak stwierdzono w pkt 5 zaskarżonego wyroku, o tym, że sporny system dotyczył jedynie projektów, które miały być zrealizowane „później", i że warunek ten został potwierdzony w przepisach wykonawczych do ustawy nr 9/1998.

118 Z drugiej strony, jak orzekł Sąd w pkt 235 zaskarżonego wyroku, dopuszczalność danych projektów inwestycyjnych wcale nie wynikała z systemu przewidzianego w tej ustawie.

119 Sąd słusznie oddalił zatem w pkt 236 zaskarżonego wyroku argument dotyczący wejścia w życie ustawy nr 9/1998.

120 W czwartej kolejności w odniesieniu do argumentu, zgodnie z którym Sąd nie zbadał podnoszonego przez władze włoskie i beneficjentów pomocy braku możliwości uwzględnienia wytycznych z 1998 r., wystarczające jest odesłanie do pkt 186 zaskarżonego wyroku, w którym Sąd stwierdził, że przepis sprawiający, iż sporny system pomocy jest bezprawny i niezgodny z rynkiem wewnętrznym, znajduje się nie w ustawie nr 9/1998, lecz w uchwale nr 33/6, ponieważ jej wydanie nastąpiło długo po dniu pełnej stosowalności wytycznych z 1998 r.

121 W piątej kolejności w odniesieniu do zastrzeżeń podniesionych przez Grand Hotel Abi d'Oru oraz przez Timsas, powtórzonych w pkt 100 niniejszego wyroku, należy zaznaczyć, że odpowiedź Sądu przedstawiona w pkt 226–228 zaskarżonego wyroku i wynikająca z rozważań zawartych w pkt 113–115 niniejszego wyroku nie jest dotknięta żadnym brakiem uzasadnienia ani nie jest uzasadniona w sposób niewystarczający lub wewnętrznie sprzeczny.

122 Co się wreszcie tyczy krytycznych uwag HGA i Regione autonoma della Sardegna, zgodnie z którymi pkt 232 i 233 zaskarżonego wyroku są niezgodne z prawem, należy stwierdzić, że uwagi te są nieistotne dla sprawy, jako że nie mogą prowadzić do uchylenia zaskarżonego wyroku, ponieważ wyrok ten jest wystarczająco uzasadniony powodami przedstawionymi w pkt 111–121 niniejszego wyroku.

123 W konsekwencji niniejszy zarzut należy oddalić jako w części bezzasadny, a w części nieistotny dla sprawy, ponieważ w każdym razie decyzja zatwierdzająca stała na przeszkodzie temu, by pomoc przyznawano, w przypadku gdy wniosek o pomoc złożono po rozpoczęciu prac.

W przedmiocie zarzutu dotyczącego naruszenia zasad bezstronności i ochrony konkurencji

Argumentacja stron

124 HGA zarzuca Sądowi, że naruszył on zasady bezstronności i ochrony konkurencji, nie orzekając, iż wnoszące odwołanie powinny były skorzystać z takiego samego traktowania jak dziesięć przedsiębiorstw, które złożyły wnioski przed rozpoczęciem prac, lecz również przed przyjęciem uchwał nr 33/4 i nr 33/6.

125 Komisja przeciwstawia powyższemu zarzutowi zarzut niedopuszczalności.

Ocena Trybunału

126 Z art. 256 TFUE, z art. 58 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości oraz z art. 168 ust. 1 lit. c) regulaminu postępowania przed Trybunałem wynika, że odwołanie musi dokładnie wskazywać zakwestionowane części wyroku, którego uchylenie ma na celu, oraz zawierać argumenty prawne, które szczegółowo uzasadniają to żądanie (ww. wyrok z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawach połączonych Diputación Foral de Vizcaya i in. przeciwko Komisji, pkt 78).

127 Tymczasem w niniejszej sprawie HGA poprzestaje na powtórzeniu argumentów, które przedstawiła w pierwszej instancji, bez dokładnego określenia zakwestionowanych części zaskarżonego wyroku i powodów, z jakich Sąd naruszył prawo, nie uwzględniając rzeczonych argumentów.

128 Zarzut ten należy zatem odrzucić jako niedopuszczalny.

W przedmiocie zarzutu dotyczącego naruszenia zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań

Argumentacja stron

129 HGA zarzuca Sądowi, że uznał on w pkt 274, 275 i 281 zaskarżonego wyroku, iż uzasadnione oczekiwania beneficjentów pomocy były wykluczone ze względu na okoliczność, że decyzja zatwierdzająca wyraźnie wymagała, by wniosek o pomoc był złożony przed rozpoczęciem prac. Większość wnoszących odwołanie wiedziała zaś tylko, że ustawa nr 9/1998 została zgłoszona Komisji i że Komisja ustawę tę zatwierdziła. Regione autonoma della Sardegna nie poinformował ich bowiem o warunku złożenia wniosku o pomoc przed rozpoczęciem prac i przedstawił im kopię decyzji zatwierdzającej, w której warunek ten nie został wskazany. Ponadto publikacja tej decyzji w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* nie uwzględniała rzeczonego warunku. W tych okolicznościach zapewnienia otrzymane ze strony władz krajowych mogły zdaniem HGA stanowić podstawę uzasadnionych oczekiwań ze strony wnoszących odwołanie.

130 Regione autonoma della Sardegna dodaje, że beneficjenci pomocy mogli żywić uzasadnione oczekiwania co do zgodności środka z rynkiem wewnętrznym, ponieważ rozpoczęli prace dopiero po zgłoszeniu danej pomocy Komisji. Ich uzasadnione oczekiwania byłyby wykluczone jedynie w przypadku, gdyby pomoc ta nie została zgłoszona, co nie miało miejsca w niniejszym przypadku.

131 Komisja uważa, że zarzut ten wynika z częściowego i błędnego zrozumienia zaskarżonego wyroku, ponieważ system wynikający z ustawy nr 9/1998, zmieniony uchwałą nr 33/6, nigdy nie został zgłoszony. Ponadto Komisja nie udzieliła jakiegokolwiek zapewnienia co do zgodności wspomnianego systemu z rynkiem wewnętrznym.

Ocena Trybunału

132 Sąd słusznie zaznaczył w pkt 273 zaskarżonego wyroku, że uprawnienie do powoływania się na zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań wymaga udzielenia przez właściwe organy Unii zainteresowanemu dokładnych, bezwarunkowych i zgodnych zapewnień, pochodzących z uprawnionych i wiarygodnych źródeł. Z utrwalonego orzecznictwa wynika bowiem, że prawo to przysługuje każdej jednostce znajdującej się w sytuacji, w której instytucja, organ lub jednostka organizacyjna Unii, udzielając konkretnych zapewnień, wzbudziła w niej uzasadnione nadzieje. Zapewnieniami takimi są, niezależnie od formy, w jakiej zostały przekazane, dokładne, bezwarunkowe i spójne informacje (zob. w szczególności wyrok z dnia 16 grudnia 2010 r. w sprawie C-537/08 P Kahla Thüringen Porzellan przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-12917, pkt 63 i przytoczone tam orzecznictwo).

133 W niniejszej sprawie z akt sprawy przed Sądem wynika zatem, że nie można było ustalić żadnych dokładnych, bezwarunkowych i spójnych zapewnień pochodzących od instytucji, organu lub jednostki organizacyjnej Unii dotyczących zgodności spornego systemu z rynkiem wewnętrznym.

134 Należy również zauważyć, jak słusznie podkreślił Sąd w pkt 274 i 275 zaskarżonego wyroku, że – z zastrzeżeniem wyjątkowych okoliczności – na uzasadnione oczekiwania co do prawidłowości pomocy państwa można co do zasady powołać się jedynie wtedy, gdy pomoc ta została przyznana zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 108 TFUE. W niniejszej sprawie decyzja zatwierdzająca wskazywała, że zatwierdzenie przez Komisję dotyczyło jedynie pomocy na rzecz projektów

rozpoczętych po złożeniu wniosku o pomoc, a sporna pomoc, która nie spełniała tego warunku, nie została przyznana stosownie do procedury przewidzianej w art. 108 TFUE. Beneficjenci spornej pomocy nie mogą więc powoływać się na uzasadnione oczekiwania co do prawidłowości rzeczonej pomocy.

135 Następnie okoliczność, że władze krajowe z jednej strony nie udostępniły beneficjentom spornej pomocy pełnej kopii decyzji zatwierdzającej, a z drugiej strony publikacja tej decyzji w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* nie uwzględniała warunku dotyczącego złożenia wniosku o pomoc przed rozpoczęciem prac, jest nieistotna dla oceny niniejszego zarzutu. Zgodnie z art. 20 ust. 3 rozporządzenia nr 659/1999 każda z zainteresowanych stron może bowiem otrzymać na wniosek kopię jakiejkolwiek decyzji podjętej na podstawie art. 4, 7, art. 10 ust. 3 i art. 11 tego rozporządzenia.

136 Wreszcie podniesiony przez Regione autonoma della Sardegna argument, zgodnie z którym okoliczność rozpoczęcia prac po zgłoszeniu pomocy stanowi wystarczającą podstawę uzasadnionych oczekiwań beneficjentów co do zgodności środka z rynkiem wewnętrznym, jest w każdym razie nieistotny dla sprawy, ponieważ w niniejszej sprawie sporny system nie został zgłoszony Komisji, jak zauważył Sąd w pkt 188 zaskarżonego wyroku.

137 W związku z tym zarzut oparty na naruszeniu zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań należy oddalić jako bezzasadny.

138 W świetle powyższych rozważań odwołanie należy w całości oddalić.

W przedmiocie kosztów

139 Zgodnie z art. 184 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem, jeżeli odwołanie jest bezzasadne, Trybunał rozstrzyga o kosztach. Zgodnie z art. 138 § 1 regulaminu, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 184 § 1 tego regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ Komisja wniosła o obciążenie wnoszących odwołanie kosztami postępowania, a te ostatnie przegrały sprawę, należy obciążyć je kosztami postępowania.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

1) Odwołania zostają oddalone.

2) Wnoszące odwołanie zostają obciążone solidarnie kosztami postępowania.

Podpisy